

درس پانزدهم: حمله چنگیز و تیمور به ایران

۱- مغولان چه کسانی بودند؟ مغولان از اقوام بیابانگردی بودند که در سرزمین مغولستان واقع در شمال چین و جنوب سیبری می زیستند. آب و هوای سرد و خشک منطقه، موجب شده بود که آنها شیوه زندگی کوچ نشینی و دامداری را برگزینند. قبایل مغول تا پیش از چنگیز خان پراکنده بودند و حکومتی نداشتند.

۲- چرا مغولان به سرزمین های دیگر حمله می کردند؟ این قبایل به سبب افزایش جمعیت و کمبود مراتع ناگزیر بودند برای تأمین زندگی، به غارت یکدیگر و همسایگان روی آورند.

۳- قوانین چنگیز چه نام داشت و یکی از اصول مهم آن چه بود؟ چنگیز رئیس یکی از قبایل مغول بود که قبیله های مغول را زیر فرمان خود درآورد و حکومتی نیرومند تشکیل داد و برای اداره آن کشور، مجموعه قوانینی را با عنوان یاسای چنگیزی تدوین کرد و به اجرا گذاشت. یکی از اصول مهم یاسا آن بود کسانی که خود را تسلیم سپاه مغول می کردند، از قتل و غارت در امان بودند، اما آنان که مقاومت می کردند، باید قتل عام و غارت می شدند.

۴- مغولان پس از آنکه متحد شدند نخست به کدام سرزمین ها حمله کردند؟ آنها نخست به چین حمله و شهر ثروتمند پکن را تسخیر و غارت کردند. مغولان سپس با فتح سرزمین هایی در غرب مغولستان، به مرزهای ایران نزدیک شدند.

نکته: مغولان در زمان خوارزمشاهیان به ایران هجوم آوردند.

۵- بهانه چنگیز برای حمله به ایران چه بود؟ در زمان سلطان محمد خوارزمشاه وقتی اعضای یک کاروان تجاری مغول به یکی از شهرهای ایران آمده بودند، به دستور حاکم آن شهر به جرم جاسوسی دستگیر و کشته شدند. چنگیز خان این موضوع را بهانه قرار داد و با لشکری عظیم به ایران هجوم آورد.

۶- رفتار مغولان با ایرانیان چگونه بود؟ لشکریان مغول به چند گروه تقسیم شدند و به تعداد زیادی از شهرها و آبادی های ایران یورش بردند. هر جا که مقاومتی صورت می گرفت، ساکنان آنجا به طرز بی رحمانه ای قتل عام می شدند.

۷- چرا سلطان جلال الدین در مقابل مغولان موفق به پیروزی نشد؟ سلطان جلال الدین، پسر و جانشین سلطان محمد خوارزمشاه، شهادتی از خود نشان داد و در یک جنگ بر مغولان پیروز شد، اما به دلیل اختلافات و درگیری های داخلی، کاری از پیش نبرد. در آن شرایط حساس، برخی از سرداران و حاکمان محلی و نیز خلیفه عباسی نه تنها جلال الدین را یاری نکردند، بلکه با وی وارد جنگ شدند.

۸- یورش های مغولان به ایران چه آثار و نتایجی به دنبال داشت؟ (۲ مورد)

۱- هجوم هولناک چنگیز، یکی از فجایع تاریخ ایران بود. بر اثر این هجوم، بسیاری از ایرانیان جان باختند و تعداد زیادی به اسارت درآمدند یا آواره شدند.

۲- ترس و وحشت سراسر ایران را فراگرفت و مردم دچار سرخوردگی شدند. از این رو، میل به گوشه گیری و دوری از اجتماع در جامعه، رواج یافت.

۳- سپاهیان چنگیز در جریان هجوم به ایران، شهرها و آبادی های زیادی را ویران کردند و آسیب فراوانی به مزارع کشاورزی و قنات ها وارد آوردند.

۴- مغولان همچنین مساجد، مدارس و کتابخانه ها را خراب کردند و کتاب ها را سوزاندند.

۹- چه کسی مامور شد تا فتوحات مغولان را در ایران و دیگر بخش های جهان اسلام کامل کند؟ هلاکوخان

۱۰- اقدامات مهم هلاکوخان پس از رسیدن به حکومت چه بود؟ او، نخست اسماعیلیان ایران را از بین

برد و قلعه های آنان را ویران کرد؛ سپس با تسخیر بغداد و کشتن خلیفه، خلافت عباسی را

برانداخت. هلاکوخان پس از نابودی خلافت عباسی، حکومت ایلخانان را تأسیس کرد.

۱۱- هلاکو و فرزندانش چند سال بر ایران حکومت کردند؟ ۸۰ سال

۱۲- اوضاع ایران در دوران حکومت مغولان چگونه بود؟ در دوران فرمانروایی سلسله ایلخانان، ایران

از نظر سیاسی یکپارچه و متحد شد و حکام و سرداران محلی تحت حاکمیت و سلطه مغولان، قرار گرفتند.

۱۳- آخرین ایلخان مغول چه کسی بود؟ ابوسعید

۱۴- هم زمان با فروپاشی حکومت ایلخانان کدام قیام در ایران شکل گرفت؟ قیام سرداران از روستای باشتین در سبزوار.

۱۵- مردم سبزوار تحت تاثیر تعلیمات چه کسانی در مقابل ظلم حکام محلی ایستادند؟ شیخ خلیفه و شیخ حسن جوری

۱۶- حکومت سرداران توسط چه کسانی و چگونه تأسیس شد؟ ساکنان روستای باشتین که از زیاده خواهی و گستاخی مأموران حاکم مغولی خراسان به ستوه آمده بودند، به پا خاستند و مأموران مغول را مجازات کردند. آنان سپس با شعار « سر به دار می دهیم، تن به ذلت نمی دهیم »، سپاه حاکم مغول را در آن ولایت شکست دادند. قیام به سرعت گسترش یافت و سرداران پس از تصرف شهر سبزوار، حکومت خود را تأسیس کردند.

نکته: حکومت سرداران، پشتیبان مذهب شیعه بود.

۱۷- حکومت سرداران با یورش چه کسی به ایران از بین رفت؟ تیمور

۱۸- تیمور که بود و چه کرد؟ تیمور گورکانی یکی از فاتحان مشهور در تاریخ است که بخش وسیعی از آسیا را فتح کرد و امپراتوری تیموری را بنیان گذاشت. او خود را از خاندان چنگیز می دانست. تیمور در بی رحمی و خونریزی دست کمی از چنگیز خان مغول نداشت.

۱۹- کدام شهر پایتخت تیمور بود؟ سمرقند

نکته: تیمور در اندیشه فتح چین بود که مرگ، امانش نداد.

۲۰- تیمور کدام مناطق از کشور ما را فتح کرد؟ تیمور پس از آنکه بر ماوراءالنهر تسلط یافت، با سوء استفاده از اوضاع پریشان و آشفته ایران که بر هر گوشه آن خانی و سرداری حکومت می کرد، چندین مرتبه به کشور ما یورش آورد.

۲۱- در جریان حملات تیمور به ایران چه صدماتی به مردم وارد شد؟ عده زیادی تلف شدند و اموال و دارایی مردم غارت گردید.

نکته: تیمور، امپراتوری پهناوری را بنیان گذاشت که از مرزهای چین تا شام گسترش یافته بود.

۲۲- پس از تیمور چه کسی به حکومت رسید؟ شاهرخ

نکته: حکومت تیموریان سرانجام با ظهور حکومت صفویان در ایران از میان رفت.